

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 1773/2015
25.02.2016. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Браниславе Апостоловић, председника већа, Бранка Станића и Гордане Ајншпилер Поповић, чланова већа, у парници по тужби тужиоца В.Ш. из Н.С., кога заступа пуномоћник А.И., адвокат из Н.С., против тужене Републике Србије – Министарства правде, коју заступа државно правобранилаштво – Одељење у Новом Саду, ради накнаде штете, одлучујући о ревизијама парничних странака изјављеним против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж бр.575/15 од 13.05.2015. године, у седници већа одржаној дана 25.02.2016. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈАЈУ СЕ као неосноване ревизија тужиоца В.Ш. из Н.С. и тужене Републике Србије – Министарства правде, изјављене против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж бр.575/15 од 13.05.2015. године.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Новом Саду П бр.108/2014 од 26.01.2014. године, ставом првим изреке делимично је усвојен тужбени захтев тужиоца и обавезана тужена да тужиоцу на име накнаде нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободе плати износ од 3.000.000,00 динара са законском затезном каматом од пресуђења па до исплате. Обавезана је тужена да тужиоцу на име накнаде материјалне штете у виду измакле користи због лишења слободе исплати износ од 4.165.438,00 динара, са каматом по закону почев од 12.11.2014. године. Захтев тужиоца је одбијен преко досуђеног а до траженог износа од 7.371.000,00 динара, на име накнаде нематеријалне штете и преко досуђеног па до траженог износа од 11.414,961,00 динара на име накнаде материјалне штете. Тужена је обавезана да тужиоцу на име трошкова парничног поступка плати износ од 51.500,00 динара.

Апелациони суд у Новом Саду пресудом Гж бр.575/15 од 13.05.2015. године одбија жалбе парничних странака и пресуду Вишег суда у Новом Саду пословни број П 208/2014 од 26.01.2015. године потврђује.

Против другостепене пресуде, у делу у којем је одбијен тужбени захтев тужилац изјављује благовремену ревизију, због погрешне примене материјалног права.

Тужена изјављује ревизију против другостепене пресуде у делу у којем је усвојен захтев тужиоца због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Ревизијски суд је испитао ревизијом побијану другостепену пресуду на начин прописан чланом 408. Закона о парничном поступку ("Службени гласник РС" бр. 72/11 ... 55/14) и одлучио као у изреци ревизијске пресуде из следећих разлога:

Ревизије парничних странака нису основане.

У поступку доношења побијане пресуде нема битне повреде из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на које овај суд пази по службеној дужности. На друге битне повреде које могу представљати ревизијски разлог тужена не указује осим што их неодређено помиње као ревизијски разлог.

У спору по тужби тужиоца првостепени суд је утврдио да је тужилац рођен .... године у селу Б., Општина Б., Ц.Г., да је био учесник Народно ослободилачког покрета од 1941. године, а у Народно ослободилачкој војсци од 1943. године, где је у рату постао официр и стекао чин потпоручника. Након рата унапређен је у чин поручника Југословенске армије. Био је политички руководилац, а 1948. године распоређен је у политичку управу КНОЈ-а и био на дужности инструктора за агитацију и пропаганду. 1949. године упућен је на рад у граничну бригаду на бугарској граници, чије је седиште било у К., а након тога исте године премештен је у Љ.. У служби је био на дан хапшења 10.03.1950. године од стране службеника тадашње КОС и у чину поручника. Пресудом Војног суда у Љубљани број 270/50 од 14.08.1950. године оглашен је кривим за кривично дело из члана 3. тачка 1. и 8. ЗКНД. Казну лишења слободе издржавао је у КПД С.Г. од септембра 1950. до марта 1951. године, затим у КПД С.Г. од 01.септембра 1951. године, где је задобио болест дистрофије и ТБЦ. Поновно је пребачен у КПД С.Г. у марту 1952. године и био у болници у оквиру те установе. Од априла 1953. године казну је издржавао у КПД Б. до априла 1954. године а од 1954. до 29.11.1956. године прелази на издржавање казне на Г.о.. Одлуком СИВ-а Пом бр.3754 од 29.11.1954. године казна му је снижена са 9 на 8 година, док споредна казна ограничења грађанских права није промењена. Одлуком СИВ-а Пом бр.2600/56 од 29.11.1956. године ослобођен је даљег извршења главне и споредне казне ограничења грађанских права и из затвора отпуштен 06.12.1956. године. У моменту хапшења тужилац је имао 25 година, био је ожењен, без деце, а супруга је била запослена у Љ., а такође и рођена сестра. Одмах по хапшењу супруга и сестра су биле протеране из Љ.. Решењем Вишег суда у Новом Саду пословни број Рех 62/2012 од 04.09.2013. године, које је постало правноснажно 15.10.2103. године, усвојен је захтев тужиоца за рехабилитацију и по сили закона је рехабилитован. Наведеним решењем утврђено је да су пресуде Војног суда у Љубљани Сд.бр.270/50 од 14.08.1950. године и пресуда Врховног војног суда у Београду Сд бр.1411/50 од 07.10.1950. године ништаве од тренутка доношења као

и све њихове правне последице а тужилац као рехабилитовано лице сматра се неосуђиваним. Након рехабилитације тужилац је у више наврата подносио надлежној државној комисији Министарства правде Републике Србије захтев за рехабилитационо обештећење ради накнаде материјалне и нематеријалне штете. Први захтев поднео је путем поште 19.11.2013. године, који је Комисија примила 20.11. исте године, а други захтев је предао путем поште 25.12. који је био примљен 26.12.2013. године. Комисија за рехабилитационо обештећење је тужиоцу упутила дана 26.08.2014. године понуду за закључење споразума о рехабилитационом обештећењу ради накнаде нематеријалне штете за душевне болове претрпљене због лишења слободе у износу од 1.433.700,00 динара који износ тужилац није прихватио. По захтеву за накнаду материјалне штете комисија није одлучивала.

Првостепени суд делимично усвоја тужбени захтев, тако што тужиоцу на име нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободе досуђује износ од 3.000.000,00 динара, а на име накнаде материјалне штете у виду измакле користи досуђује износ од 4.165.438,00 динара, док у преосталом делу одбија тужбени захтев тужиоца.

С обзиром на тако утврђено чињенично стање правилно је другостепени суд применио материјално право када је потврдио првостепену пресуду којом је тужена обавезана да тужиоцу накнади нематеријалну и материјалну штету у досуђеном износу.

Ревиденти у ревизијским разлозима изражавају супротан правни став од израженог става другостепеног суда.

Тужилац у ревизији указује да су наведени износи прениско досуђени, док тужена у ревизији указује да је висина штете превисоко одмерена, јер суд није имао у виду чињеницу да је тужилац самим доношењем пресуде којом је рехабилитован доживео моралну сатисфакцију и да је то у знатој мери умањило душевне болове због неоснованог лишења слободе. Такође, указује у ревизији да суд није на поуздан начин утврдио висину измакле користи, према околностима који су се могле очекивати по редовном току ствари.

Ревизијски суд не прихвата у ревизији изражене правне ставове. Чланом 26. став 1. и 3. Закона о рехабилитацији („Службени гласник РС“, број 92/2011) прописано је да рехабилитовано лице има право на обештећење за материјалну штету насталу због повреде права на слободу у складу са законом којим се уређују облигациони односи. Рехабилитовано лице и лице из члана 7. тачка 5. тог закона има право на накнаду нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободе у складу са законом којим се уређују облигациони односи.

Из наведене законске одредбе произилази да рехабилитовано лице има право на обештећење за материјалну штету која је настала због повреде права и слобода, као и право на накнду нематеријалне штете за душевне болове услед лишења слободе, а у складу са законом којим се уређују облигациони односи. Одредбом члана 200. став 2. Закона о облигационим односима прописано је да приликом одлучивања о висини ове накнаде (нематеријалне штете) води се рачуна

о значају повређеног добра и циљу коме служи та накнада, али и о томе да се њоме не погодује тежњама које нису спојиве са њеном природом и сврхом. У члану 185. истог закона, прописано је да је одговорно лице дужно успоставити стање које је било пре него што је штета настала. Уколико успостављање ранијег стања не уклања штету потпуно одговорно лице дужно је за остатак штете дати накнаду у новцу. Кад успостављање ранијег стања није могуће или кад суд сматра да није нужно да учини то одговорно лице, суд ће одредити да оно исплати оштећенику одговарајућу своту новца на име накнаде штете. У смислу члана 189. истог закона, прописано је да оштећеник има право како на накнаду обичне штете тако и накнаду измакле користи. Висина накнаде штете одређује се према ценама у време доношења судске одлуке изузев случаја кад закон наређује шта друго. При оцени висине измакле користи узима се у обзир добитак који се могао основано очекивати према редовном току ствари или према посебним околностима, а чије је остварење спречено штетниковом радњом или пропуштањем.

И по оцени Врховног касационог суда досуђени износ на име накнаде нематеријалне штете је адекватан претрпљеној штети. Наводи тужиоца да је тај износ прениско одмерен не могу се прихватити као основани, имајући у виду да тужилац није доказао у току поступка, на пропусте првостепеног суда у вези са утврђивањем чињеница које би довеле до одмеравања накнаде у вишем износу. Тужилац у суштини оспорава процену судова која се односи на појам правичне новчане накнаде која тужиоцу у сваком случају припада и коју су судови правилно одмерили имајући у виду све околности.

Не може се као основан прихватити ни навод тужене, који је истицан у току поступка по жалби и са којима тужена устрајава и у поступку по ревизији, да је тужилац рехабилитован и да та одлука представља сатисфакцију за претрпљене душевне болове.

Ово стога што и по Закону о рехабилитацији као посебном закону и по Закону о облигационим односима којима су регулисана општа начела о накнади материјалне и нематеријалне штете, тужилац има право да захтева накнаду нематеријалне штете која му је проузрокована због повреде права и слобода. Како то правилно закључују нижестепени судови, тужиоцу не припада посебна накнада за сваки од видова нематеријалне штете из члана 200. Закона о облигационим односима, већ јединствена накнада нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободe која у себи сублимира накнаду за повреду свих права личности проузроковану неоснованим лишењем слободe, у складу са чланом 26. став 3. Закона о рехабилитацији.

При томе, треба имати у виду околности којима се руководио суд приликом досуђивања и одмеравања висине накнаде нематеријалне штете, а које се односе на временски период у коме је тужилац био лишен слободe, да је казну издржавао у више казнено поправних домова, начине на које је био мучен, чињеницу да је био много пута пребијан, присиљен на тежак физички рад без одговарајућег оруђа, да је понашање других лица према њему било веома понижавајуће и да је његово здравље било нарушено током боравка на Г.о. при чему му је живот био угрожен, а неколико пута је био у бојкоту, те да су услови у којима су живели затвореници који су стављени у бојкот били знатно гори од услова осталих затвореника. Судови су такође имали у виду и околности које се односе на однос околине према тужиоцу, након пуштања на слободу, чињеницу да је био одбациван и изопштен из средине због тога што је био осуђен, као и

чињеницу да је трпео физичке болове услед претрпљене физичке тортуре, затим страхове због задобијених болести као и њихових последица, страх да неће изаћи на слободу, да ће изгубити радну способност као и способност да заснује породицу и на крају страх од смрти. Наведено указује да је тужиоцу било озбиљно повређено људско достојанство, те да има право на правичну накнаду нематеријалне штете. Супротно ревизијским наводима тужене, чињеница да је тужилац рехабилитован, не представља довољну сатисфакцију за претрпљене душевне болове услед лишења слободе, управо имајући у виду наведене околности.

Обзиром на одредбу члана 200. став 2. Закона о облигационим односима, да је тужилац делимичну сатисфакцију за повреду права личности остварио доношењем решења којим је рехабилитован, и по цени Врховног касационог суда правичан износ накнаде нематеријалне штете тужиоцу за јединствени вид накнаде за душевне болове због лишења слободе је онај износ који је досуђен првостепеном пресудом.

У погледу накнаде материјалне штете, правилно су нижестепени судови применили материјално право када су обавезали тужену да тужиоцу накнади материјалну штету у тужбом досуђеном износу. Тужилац је са највећим степеном извесности доказао да би у периоду у којем је био неосновано лишен слободе имао добитак у виду плате поручника, те евентуално напредовање у служби представља будућу неизвесну чињеницу која не може бити основ за досуду накнаде штете у конкретном случају. Такође правилно су нижестепени судови закључили да када је у питању накнада материјалне штете због изгубљене зараде настале у смислу неоправдане осуде или неоснованог лишења слободе, оштећеном лицу се досуђује она накнада у оном пуном износу које би то лице остварило да није било неоправдане осуде, односно неоснованог лишења слободе. У смислу члана 180. Закона о облигационим односима ова накнада се досуђује у износу који је потребан да се материјална ситуација оштећеног доведе у оно стање у којем би се налазио да није било штетног догађаја. Наведена одредба не упућује на могућност суда да накнаду материјалне штете која припада лицу на име изгубљене зараде за време неоснованог лишења слободе, одмери у висини зараде коју би он остварио, умањену за трошкове живота, које би то лице имало у наведеном периоду. Осим тога, тужена у току поступка, није истицала ове наводе нити је предлагала да се чињенично стање на напред наведени начин допуни, нити је пружила доказе о висини потрошачке корпе, па се не може сад са успехом позивати на те чињенице у ревизији.

Како не постоје ревизијски разлози, тако ни они на које се пази по службеној дужности, ревизијски суд је на основу процесног овлашћења из члана 414. став 1. ЗПП, одлучио као у изреци ревизијске пресуде.

**Председник већа – судија
Бранислава Апостоловић, с.р.**